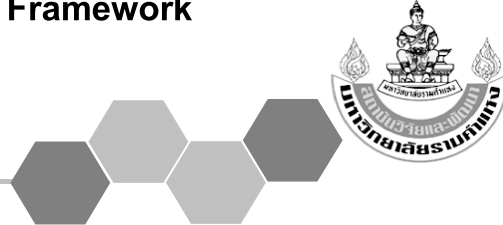

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

Ecotourism Management Towards Sustainable Development in Pattani Province under the ASEAN Cooperative Framework

แวกอดดีเยาะ มะรอแม¹

บทคัดย่อ

การศึกษากิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 5 แห่ง ได้แก่ มัสยิดกรือเซะ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน หาดตะโลงกาโปร์ และเมืองโบราณยะรัง ใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวร่วมกับการสัมภาษณ์แบบรายกรณี โดยการผสมผสานในรูปแบบบูรณาการ ผลการศึกษา พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 5 แห่งมีความพร้อมและเหมาะสมในระดับสูงในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสถานที่ ลักษณะของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ ยกเว้น สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ ที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง 2) ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ส่วนนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) โครงการจัดอบรมด้านการท่องเที่ยว มีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่ต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน และ 4) กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และจะต้องมีการบูรณาการอิสลาม ร่วมด้วย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดปัตตานี การพัฒนาที่ยั่งยืน กรอบความร่วมมืออาเซียน

ABSTRACT

In this study, the researcher collected data from five tourist attractions in Pattani province: Krue Se Mosque; Sai Khao Waterfall National Park; the Nature Education Center for Mangroves; Talo Kapo Beach; and Yarang Ancient Town. Both the quantitative and qualitative research approaches were used for studying the opinions of local people and tourists using individual interviews in an integrated manner. Findings are as follows: (1) All five tourist attractions for ecotourism exhibited readiness and appropriateness at a high level in the management of ecotourism in the aspects of location, characteristics of areas, and natural resources. Social and economic conditions were appropriate at a moderate level. (2) The highest proportion exhibited opinions that the management of the resources for ecotourism was the duty of officials only. Tourists expressed their opinions that it was necessary that public agencies provided knowledge and

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

understanding to tourists regarding ecotourism. (3) Tourism training projects should be prioritized to be supported and promoted. (4) Tourism activities by communities received consent from the members of the sample population at the highest level. The integration must be with Islam in order to lead to practices in accordance with religious preaching.

Keywords: ecotourism, Pattani province, sustainable development, The ASEAN Cooperative Framework

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศที่กำลังพัฒนาทั่วโลกมุ่งเน้นการพัฒนามากขึ้นในหลายด้าน รวมถึงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นถือเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ รายได้ประชาชาติ อีกทั้งเพื่อให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และเพื่อเป็นการทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นอีกด้วย สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่หลายประเทศให้ความสำคัญ รวมถึงประเทศไทย และมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หลักการดังกล่าว ได้ให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดผลกระทบ แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย และให้การศึกษาความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ที่สำคัญต้องมีความร่วมมือกันทั้งในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nation, 1981)

สำหรับแนวโน้มการท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางท่องเที่ยวเข้ามาประเทศไทยเพิ่มจำนวนมากขึ้นเนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม ทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมา และเมื่อปี พ.ศ. 2546 ได้มีการลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือ

อาเซียนเห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2563 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในอาเซียนให้เปิดเสรี การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศสมาชิก ทั้งด้านการค้า สินค้า บริการ การลงทุน และแรงงาน รวมถึงความร่วมมือด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบ 3 เสาหลัก ประกอบด้วย 1) ความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political-Security Community: APSC) มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยการแก้ไขปัญหาภายในภูมิภาคโดยสันติวิธี และยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน 2) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (ASEAN Economic Community::AEC) มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง สามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ และ 3) ความร่วมมือทางสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio – Cultural Community: ASCC) มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งรองรับแผนปฏิบัติการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ทีมนักวิชาการอาเซียน, 2555)

จังหวัดปัตตานีเป็นหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอาณาเขตที่ติดกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศในสมาชิกของอาเซียนจากทั้งหมดรวม 10 ประเทศ ในปัจจุบันจังหวัดปัตตานีมีสถานที่ท่องเที่ยวและมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเจริญของประชากรในจังหวัดปัตตานี และเมื่อมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นโอกาสที่ดีที่ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสให้ภาคการท่องเที่ยวของไทยนำเสนอการให้บริการ

ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก นับเป็นจุดเด่นของการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของไทยอีกทางหนึ่ง สามารถสร้างจุดขายที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนได้ สอดคล้องกับการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation World Tourism Organization: UNWTO) ที่คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในอาเซียนจะเพิ่มขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ซึ่งเป็นกรอบแม่บทของโลกจาก Agenda 21 สำหรับกระแสที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลกดังกล่าว มีผลจากการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลกหรือ “Earth Summit” ในปี พ.ศ. 2535 ที่เมืองริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดกระแสของการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้มีการปรับระบบการจัดการการท่องเที่ยวใหม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น (ASEAN Secretariat, 2009)

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยอาศัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน้อยที่สุด และมีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ ต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงเจ้าหน้าที่บุคลากรภาครัฐ และเอกชน โดยมีการเสนอรูปแบบกิจกรรมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกันในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพและตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
2. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
3. ศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
4. นำเสนอรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะตามแหล่งข้อมูล คือ

1.1) ข้อมูลบริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ และข้อมูลพื้นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการประเมินศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้จากการเข้าไปในพื้นที่ศึกษา โดยการศึกษา สํารวจ และสังเกต

1.2) ข้อมูลบริบทของพื้นที่ ข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ข้อมูลจากความคิดเห็นของชุมชนในท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเจ้าหน้าที่บุคลากรภาครัฐ รวมถึงข้อมูลแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม ซึ่งได้จากกลุ่มประชากรโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวและผู้ให้ข้อมูล

แหล่งท่องเที่ยว	ผู้ให้ข้อมูล
1. มัสยิดกรือเซะ 2. อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว 3. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน 4. หาดตะโละกาโปร์ 5. เมืองโบราณยะรัง	เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลเสริมประกอบการศึกษา ได้แก่ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลแผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดสถาบันการศึกษา และจากหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และจากสื่อออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 2 กลุ่มย่อย ได้แก่

3.1) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว 5 แห่ง รวมจำนวน 10 คน โดยในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวคัดเลือกจากผู้บริหาร ซึ่งเป็นหัวหน้าหรือผู้ช่วยหัวหน้า 1 คน และจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน

3.2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว 5 แห่ง รวมจำนวน 10 คน โดย

คัดเลือกจากแต่ละแห่งจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาและดำเนินงานร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษามากที่สุด ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำศาสนา เป็นต้น

3.3) กลุ่มประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 2 กลุ่มย่อย โดยข้อมูลตัวอย่างประชากรคำนวณได้จากสูตรของ Taro Yamane (สุวิมล, 2548) ได้แก่

- ทำการสำรวจถึงความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเลือกจากกลุ่มตัวอย่างจากครัวเรือนใน 6 ตำบลจาก 4 อำเภอ ที่มีพื้นที่หมู่บ้านใกล้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลักในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งจำนวนครัวเรือนในปี พ.ศ. 2557 รวมทั้งหมด 6,915 ครัวเรือน ซึ่งจากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทั้งหมด จำนวน 378 ครัวเรือน

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในท้องถิ่นในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่างครัวเรือนตามสัดส่วนครัวเรือนทั้งหมด (คิดเป็นจำนวนเต็ม)
1. มัสยิดกรือเซะ	ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง	1,009	55.0
2. อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว	ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์	1,514	83.0
3. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง	1,654	90.0
4. หาดตะโละกาโปร์	ตำบลตะโละกาโปร์ อำเภอยะหริ่ง	1,501	82.0
5. เมืองโบราณยะรัง	ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง	1,237	68.0
	รวม	6,915	378

- นักท่องเที่ยว ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ บังเอิญ จนครบ 100 คน จากนักท่องเที่ยวที่มา ใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งหมด 5 แหล่ง ท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวละ 20 คน แบ่งออกเป็น นักท่องเที่ยวจากในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 10 คน และนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่ 10 คน ทั้งในช่วงวัน ธรรมดา และช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์

2. เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์ กับ แบบสอบถาม โดยเป็นแบบสัมภาษณ์จำนวน 1 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี และ แบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ คือแบบสอบถามสำหรับ นักท่องเที่ยว และแบบสอบถามสำหรับประชาชน ในท้องถิ่น

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ โดยใช้ ข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ได้จากการสำรวจของผู้ศึกษามา วิเคราะห์ เพื่อทำการประเมินศักยภาพพื้นที่ธรรมชาติ ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนา ที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมือ อาเซียน โดยใช้วิธี Weighting Score Method สำหรับการ ประมวลผลข้อมูล โดยการนำ Coding Sheet บันทึกข้อมูลโดยการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และ ใช้โปรแกรม สถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ ในการประมวลผลข้อมูลเพื่อหาค่าการ แจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วย Independent Sample t Test และ One – Way ANOVA

ผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้ กรอบความร่วมมืออาเซียน ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แล้ว

นำผลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว มาทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ

จากการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 5 แห่ง คือ มัสยิดหรือเซะ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน หาดทะเลกาโปร์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และเมืองโบราณยะรัง มาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ คือ สถานที่ตั้ง ลักษณะ ของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพทางสังคม และ สภาพทางเศรษฐกิจ มีข้อมูลสรุปได้ดังนี้

สถานที่ตั้ง สถานที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ได้ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีระยะทางไม่ไกลจากตัวเมืองของแต่ละอำเภอ มีระยะทางอยู่ระหว่าง 3.00 - 15.0 กิโลเมตร สถานที่ ใกล้ตัวอำเภอมากที่สุด คือ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่า ชายเลน มัสยิดกรือเซะ เมืองโบราณยะรัง อุทยาน แห่งชาติน้ำตกทรายขาว และหาดทะเลกาโปร์ ตามลำดับ ดังนั้น ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่ม นักท่องเที่ยวหรือประชาชนได้ สะดวกต่อการเดิน ทางเข้าออก และสามารถเข้ามาพักได้ตามโรงแรมใน ตัวอำเภอ ซึ่งจะสามารถสร้างความรู้สึกปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวได้ ส่วนประชาชนที่มาเที่ยวในตัวเมือง หรือมาทำธุระก็สามารถแวะเข้าไปท่องเที่ยวได้ไม่ยาก และบางสถานที่ก็สามารถแวะทำการละหมาดได้ เพราะแต่ละจุดของสถานที่ท่องเที่ยวจะมีสถานที่ทำ การละหมาดไว้บริการด้วย

ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะของพื้นที่ที่ได้ ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แห่ง พบว่า ลักษณะของพื้นที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) สถานที่ท่องเที่ยวที่มีพื้นที่เป็นบริเวณที่ราบ คือ หาดทะเลกาโปร์ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และมัสยิดกรือเซะ 2) สถานที่ท่องเที่ยวที่มีพื้นที่เป็น เนินเขา คือ เมืองโบราณยะรัง 3) สถานที่ท่องเที่ยวที่มี พื้นที่เป็นบริเวณที่เป็นภูเขา คือ อุทยานแห่งชาติน้ำตก ทรายขาว ทั้ง 5 สถานที่ท่องเที่ยวมีการคมนาคม สะดวก ติดกับถนนใหญ่ และใกล้กับสถานที่ทาง ราชการ

ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ ได้ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แห่ง พบว่า

ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีทั้งพื้นที่ที่เป็นป่าดิบชื้น คือ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และเมืองโบราณยะรัง รวมถึงป่าชายเลน (ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน) และริมฝั่งทะเล คือ หาดตะโละกาโปร้ และมัสยิดกรือเซะ อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อความยั่งยืน

สภาพทางสังคม ที่ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แห่ง พบว่า สภาพสังคมโดยทั่วไปเป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นชุมชนขนาดกลางที่มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย และสร้างบ้านเรือนอาศัยกันอยู่หนาแน่นในบริเวณบางพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวได้แก่ มัสยิดกรือเซะ และหาดตะโละกาโปร้ เนื่องจากพื้นที่ทั้ง 2 ติดกับชายฝั่งทะเล ประชาชนประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ทำให้มีประชาชนอาศัยกันอย่างหนาแน่น

สภาพทางเศรษฐกิจ ของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แห่ง พบว่า สภาพเศรษฐกิจสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สภาพเศรษฐกิจพื้นที่ทางชายฝั่งทะเล จะประกอบอาชีพการประมงและค้าขายเป็นหลัก และสภาพเศรษฐกิจตามพื้นที่อื่น ๆ จะประกอบอาชีพค้าขายและเกษตรกรรม เช่น ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา เป็นต้น

2. ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ประชาชนท้องถิ่นแสดงความเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยหากจะมีการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 93.9 รองลงมาความคิดเห็นว่าชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 89.4 หากมีการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิดประโยชน์แก่ตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 88.6 มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับที่สูง คิดเป็นร้อยละ 87.6 โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.8 และจะให้ความร่วมมือหากแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีจะดำเนินการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 58.2 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของประชาชนท้องถิ่นสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

แนวทาง	ความคิดเห็นส่วนใหญ่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- ระดับศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	มีศักยภาพ	331	87.6
- รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี	นั่งรถชมธรรมชาติ	298	78.8
- การดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย	355	93.9
- การดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีจะเกิดประโยชน์แก่ตัวท่านเองหรือท้องถิ่นหรือไม่	เกิดประโยชน์	335	88.6
- การให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ให้ความร่วมมือ	220	58.2
- ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ได้รับผลประโยชน์	338	89.4

3. ประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าจะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 78.8 รองลงมา มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้นให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 74.1 หน่วยงานภาครัฐ

จำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 69.0 การเที่ยวชมทะเล น้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 66.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวและการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้นมีค่าเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 16.4 และการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 12.7 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน (ร้อยละ)
	เลือก (ใช่)
1. หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	69.0
2. การเที่ยวชมทะเล ชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง	66.1
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	74.1
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	12.7
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	16.4
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์	78.8
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	16.4

4. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพอใจมากในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 86 รองลงมา คือ รูปแบบกิจกรรมนั่งเรือชมธรรมชาติ มีความเหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยว และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และส่งผลต่อ

การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การไม่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดมีค่าเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 82 นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวหาดตะโละกาโปร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76. เพื่อนและกลุ่มญาติเป็นสื่อสำคัญที่ช่วยบอกต่อนักท่องเที่ยวรู้จักและเข้ามาเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63. และส่วนใหญ่คิดว่าในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 46.0 ตามลำดับ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

แนวทาง	ความคิดเห็นส่วนใหญ่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- แหล่งหรือสื่อที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี	เพื่อน กลุ่มญาติ	63	63.0
- การเลือกเข้าใช้บริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานี	หาดตะโล๊ะกาโปร์	76	76.0
- ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี	มีความพึงพอใจมาก	86	86.0
- แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่	ยังไม่มี	46	46.0
- รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีตามศักยภาพของพื้นที่	นั่งเรือชมธรรมชาติ	82	82.0
- ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี	ไม่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด	82	82.0

5. ความเห็นจากนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความเห็นจากนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 77.0 การเที่ยวชมทะเล น้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง

คิดเป็นร้อยละ 71.0 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 68.0 จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์ และการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้นมีค่าเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 65.0 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน (ร้อยละ)
	เลือก (ใช้)
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	100
2. การเที่ยวชมทะเล ชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง	71.0
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้นให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	68.0
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	77.0

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	55.0
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์	65.0
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	65.0

6. แนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
 แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเริ่มดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกระจายองค์ความรู้สู่แหล่งท่องเที่ยว มัสยิด ชุมชน โรงเรียน โดยสามารถเข้าไปแทรกองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามโครงการต่าง ๆ ที่ทางหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนได้ดำเนินโครงการต่อเนื่องมาทุกปี เพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถจัดลำดับความสำคัญ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 โครงการในการสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ลำดับ ความสำคัญ	โครงการ	แนวทาง กิจกรรมสนับสนุน
1	โครงการจัดอบรมด้านการท่องเที่ยว	- เป็นการอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกและสร้างศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ และประชาชนในการบริหารและการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการบริการและการเปลี่ยนแปลงและการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน
2	โครงการลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรร่วม	- เป็นการสร้างมิตรภาพที่ดี สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และสามารถเข้าถึงชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดีด้วย เพื่อที่จะรู้จักจุดเด่นจุดด้อย และนำไปสู่การฟื้นฟูให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวจากประเทศอาเซียน โดยการเข้าถึงชุมชน โรงเรียน และทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะเชิงปฏิบัติให้เข้ากับวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อสร้างแรงจูงใจ
3	โครงการจัดการด้านการตลาด และการท่องเที่ยว	- เป็นการสร้างความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
4	โครงการผลิตและพัฒนาสินค้า	- เป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนท้องถิ่น มีการพัฒนารูปแบบการตลาด โดยการผสมผสานเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตและพัฒนาสินค้า
5	โครงการส่งเสริมงานวิจัยทางวิชาการ	- เป็นการส่งเสริมงานวิจัยทางวิชาการ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีการประเมินผล ตรวจสอบ สามารถช่วยฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็น การช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

7. รูปแบบกิจกรรมต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมและควรส่งเสริมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีทั้งหมด 8 กิจกรรม ซึ่งจะใช้ชื่อเรียกว่า กิจกรรม 8 ก. รายละเอียดดังภาพที่ 1

- 1) ก. ที่หนึ่ง กิจกรรมออกบูธโดยตัวแทนเยาวชน เช่น ตลาดนัดทั้งแบบกลางคืน กลางวัน และตามงานสอนศาสนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลหรือการประชาสัมพันธ์ได้ดีที่สุด
- 2) ก. ที่สอง กิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เช่น ชุมชนต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ

กำหนดทิศทางและตัดสินใจ ชุมชนสามารถส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ชุมชนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิต

3) ก. ที่สาม กิจกรรมส่งเสริม พัฒนา และฟื้นฟู เช่น กิจกรรมการเก็บขยะตามแหล่งท่องเที่ยวมาแลกเป็นเงินหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยกำหนดกฎเกณฑ์ตามสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน และกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ส่งเสริมให้โรงเรียน ชุมชนที่อยู่บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ร่วมพัฒนา และฟื้นฟูเป็นต้น

4) ก. ที่สี่ กิจกรรมการสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ และความปลอดภัยในชีวิต เช่น กิจกรรมการจัดค่ายเยาวชนเพื่อปลูกจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5) ก. ที่ห้า กิจกรรมสิ่งแวดล้อมกับการบูรณาการอิสลาม เช่น นำเอาหลักศาสนามาบูรณาการในการช่วยส่งเสริม จะส่งผลให้ประชาชนให้ความร่วมมือมากขึ้น เป็นลักษณะกิจกรรมที่เปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกัน และสามารถดำเนินการเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

6) ก. ที่หก กิจกรรมด้านการพัฒนาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การนำเสนอ “ของดี” ของชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้นถ่ายทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น มีสื่อที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง

7) ก. ที่เจ็ด กิจกรรมการทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ โดยผ่านสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น Facebook, Line และ Instagram เป็นต้น ไม่ว่าจะทำในรูปแบบของภาพเคลื่อนไหวหรือภาพนิ่ง การประกวดทำป้ายโฆษณา เป็นต้น

8) ก. ที่แปด กิจกรรมเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพัฒนาคน เช่น มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก

ภาพที่ 1 รูปแบบกิจกรรมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ที่มา : จากการวิจัย

สรุปและวิจารณ์ผล

จากผลการศึกษา พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 5 แห่ง มีความพร้อมและเหมาะสมในระดับสูงในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสถานที่ ลักษณะของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ ยกเว้นสภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ ที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง 2) ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ส่วนนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) โครงการจัดอบรมด้านการท่องเที่ยว มีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่ต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน และ 4) กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และจะต้องมีการบูรณาการอิสลามร่วมด้วย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

สำหรับแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเริ่มดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกระจายองค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยว มัสยิด ชุมชน โรงเรียน โดยสามารถเข้าไปแทรกองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามโครงการต่าง ๆ ที่ทางหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนได้ดำเนินโครงการต่อเนื่องมาทุกปี เพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม

สำหรับการวางแผนยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ควรมีการบูรณาการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนเข้ามาจัดทำแผนยุทธศาสตร์เชิงนโยบายเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด คือ 1) นโยบายโครงสร้างขั้นพื้นฐาน โดยโครงสร้างพื้นฐานทั้งหมดของแหล่งท่องเที่ยวต้องมีมาตรฐาน เพื่อการบริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) นโยบายพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่บุคลากรทุกคนมีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาการบริการอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นหน้าตาของแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกประทับใจและอยากเข้ามาท่องเที่ยวอีก 3) นโยบายเครือข่ายสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งในแหล่ง

ท่องเที่ยว เพราะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ตลาดสด โรงเรียน เป็นต้น ผลการตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง คือ มัสยิดหรือเซะ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน หาดทะเลกาโปร์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และเมืองโบราณยะรัง สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทั้ง 5 แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพราะมีระยะทางไม่ไกลจากตัวเมือง สะดวกต่อการเดินทาง มีความปลอดภัย พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย มีทั้งบริเวณที่ราบ บริเวณที่เป็นเนินเขา และบริเวณที่เป็นภูเขา มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าดิบชื้น น้ำตก ป่าชายเลน และริมชายฝั่งทะเล ถือเป็นจุดแข็งด้านภูมิศาสตร์จังหวัดปัตตานี ค่อนข้างชัดเจน เพราะมีภูเขาจรดทะเล สำหรับสภาพทางสังคมโดยทั่วไปเป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท และเป็นชุมชนขนาดกลาง มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย แต่แต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน มีผลทำให้ง่ายต่อการบริหารจัดการในอนาคต และสภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมปานกลาง ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ อาชีพหลักส่วนใหญ่ คือ ค้าขาย ทำสวน เป็นต้น ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของปรัชญาภรณ์ ไชยคช (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านตันหยงลูโละ ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่าชุมชนตันหยงลูโละมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และมีกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ กิจกรรมนั่งรถชมธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนมีความต้องการชมทิวทัศน์ทางธรรมชาติระหว่างการท่องเที่ยว ไม่ได้มีความต้องการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว ประชาชนส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยกับการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และเห็นว่าสามารถที่จะเกิดประโยชน์

ต่อตัวเองและประชาชนในท้องถิ่น มีความพร้อมในการที่ให้ความร่วมมือหากจะมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และคาดว่าประชาชนในชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบแนวคิดอาเซียนด้วย

ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จากเพื่อน กลุ่มญาติ ที่มีการบอกต่อ ๆ กันมา สะท้อนให้เห็นว่าเพื่อน และกลุ่มญาติ มีอิทธิพลมากต่อการเชิญชวน หรือสร้างแรงจูงใจในการเข้ามาท่องเที่ยว เพราะเป็นกลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา ที่มีการเข้าถึง พูดคุย กันอย่างรวดเร็ว ส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มพูดคุย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การท่องเที่ยวกัน ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีความต้องการท่องเที่ยวที่หาดทะเลกาโปร์ จุดเด่นของหาดทะเลกาโปร์ คือ หาดทรายที่ทอดตัวยาวขนานไปกับทิวต้นสนและต้นมะพร้าว ให้ความร่มรื่นสวยงาม เหมาะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี แต่ยังไม่มียูนิฟอร์มที่เป็นรูปธรรมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจอยากให้มีการจัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว คือ กิจกรรมนั่งเรือชมธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่นิยมมากในปัจจุบันเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด และเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่แปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวในวัยนักเรียน/นักศึกษา ทำให้รู้สึกตื่นเต้นและมีความประทับใจ กิจกรรมดังกล่าวเป็นการท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาหรือเปิดกว้างมากนักในพื้นที่ นักท่องเที่ยวที่นั่งเรือชมธรรมชาติอย่างใกล้ชิดได้นั้น ส่วนใหญ่เป็นคนที่เข้าไปติดต่อกับชาวบ้านที่มีเรือด้วยตนเองเท่านั้น ยังไม่มีกลุ่มหรือองค์กรใดทำกิจกรรมนั่งเรือในเชิงธุรกิจ เพราะยังไม่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดตามแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ

ในส่วนของผลการศึกษาคำถามความเห็นจากกลุ่มประชาชนและนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบ

ความร่วมมืออาเซียน แสดงถึงความคิดเห็นที่ต่างกัน ความคิดเห็นหนึ่งที่ประชาชนได้แสดงออกมา คือ การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ความเข้าใจ ต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เกิดกิจกรรมด้านลบต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะไม่ได้มีความรู้สึกว่าเป็นความรับผิดชอบของตนเอง ที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นแบบนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจ คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เพราะเป็นศัพท์ทางวิชาการที่ค่อนข้างไม่ค่อยได้ใช้กัน จึงจำเป็นต้องตีความความหมายของคำว่า “เชิงนิเวศ” ให้เข้าใจมากขึ้น ต่างจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่แสดงความคิดเห็นว่า จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีความจำเป็นที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งถือว่าทั้งประชาชนและนักท่องเที่ยว มีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จึงสะท้อนผ่านผลการศึกษาในครั้งนี้ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า มีความต้องการให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เข้ามาประเมินหรือดำเนินการในการฟื้นฟูพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง รวมถึงนโยบาย ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ที่ควรให้ประชาชนรู้จักกันมากขึ้น เพราะการเข้าถึงประชาชน โดยการให้ความรู้ความเข้าใจ และให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง และเพื่อให้เกิดการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน

ด้านแนวทางและรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยพิจารณาจุดอ่อนต้องได้รับการส่งเสริมมากที่สุด และ

สิ่งที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้โครงการจัดอบรมด้านการท่องเที่ยว เป็นการอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกและสร้างศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ และประชาชน ในการบริหารและการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการบริการ และการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ที่สำคัญต้องมีโครงการจัดอบรมด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เริ่มต้นด้วยการเป็นส่วนหนึ่งของโครงการใหญ่ ๆ ที่จัดขึ้นทุกปี เช่น โครงการเปิดโลกทัศน์แห่งการเรียนรู้ โครงการดังกล่าว จัดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี เป็นโครงการที่เชิญนักเรียน/นักศึกษา มาร่วมรับฟังและเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารในส่วนท้องถิ่น จากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานจริง ๆ และมีเวทีที่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเป็นเรื่องที่ทำให้ นักศึกษาสามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ และอีกโครงการหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การให้ความรู้กับผู้นำท้องถิ่นในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นที่จัดขึ้นทุกปี โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี เป็นเจ้าภาพ เป็นโครงการที่ฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น อีหม่าม และกรรมการประจำมัสยิดในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เนื่องจากได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน และเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถให้เข้าใจความเป็นไปของสภาพปัญหาในพื้นที่ เพราะฉะนั้นโครงการดังกล่าวสามารถเข้าถึงประชาชน และช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงเน้นการปลูกจิตสำนึกของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงความรู้ในกรอบประชาคมอาเซียนที่ต้องศึกษาให้มากขึ้น จึงเป็นโครงการเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการให้เร็วที่สุด เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และนำไปสู่การลงมือปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะแหล่งท่องเที่ยวมีต้นทุนด้านทรัพยากรที่มีความ

อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นจุดแข็งที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศยั่งยืนได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีแนวทางที่จะดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว จำเป็นที่จะต้องนำความรู้มาปรับใช้จริง โดยการสร้างความเชื่อมั่นและประเมินศักยภาพขึ้นภายในชุมชน เป็นลักษณะของกิจกรรมเที่ยวโดยชุมชน สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนก่อน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของตนเอง สร้างความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน เพราะแหล่งท่องเที่ยวเป็นอีกยุทธศาสตร์หนึ่งในการที่ชุมชนมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพวงา สวนศรี (2546) ที่พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึงหรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร และกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ จะมีการดำเนินการสร้างเป็นโฮมสเตย์ เพื่อนักท่องเที่ยวต้องการพักค้างคืน มีการบริการอาหารฮาลาล และอื่น ๆ เพื่อให้ "ชุมชน" กลายเป็น "สินค้าเชิง

นิเวศ" ถือเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล

อย่างไรก็ตาม ทุกอย่างที่ดำเนินการย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วีระพล ทองมา (2553) ที่พบว่า ผลกระทบด้านบวก คือ ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็น ทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน คือ การรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสาน สืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมใน ทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้น จากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญคือ อาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดปัตตานี เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบทั้งในเชิงโครงสร้างพื้นที่ และการบริหารจัดการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น ยะลา นราธิวาส สงขลา เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบจุดแข็งและ

จุดอ่อน และนำไปปรับใช้กับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบต่อการท่องเที่ยว โดยให้มีการจัดการระบบรักษาความปลอดภัย ชุมชนควรมีส่วนในการดูแลพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนการศึกษา และขอบคุณ คณาจารย์ทุกท่านรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ทีมนักวิชาการอาเซียน. 2555. สูดยอดคัมภีร์อาเซียน. กรุงเทพมหานคร. อมรินทร์.
- ปรัชญาการณณ์ ไชยคช. 2558. การพัฒนาศักยภาพเพื่อไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส. แผนงานวิจัยแนวทางการพัฒนามาตรฐานกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่อาเซียน. ปัตตานี. คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- พจนาน สวนศรี. 2546. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและ ธรรมชาติ.
- วีระพล ทองมา. 2553. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่สา ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่. คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุวิมล ดิรกานันท์. 2548. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ASEAN Secretariat. 2009. Agreement on the Privileges and Immunities of ASEAN. Jakarta. ASEAN Secretariat.

United Nation. 1981. Popular Participation in
Decision Making for Development. New
York. United Nations Publication.